

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยในเรื่อง "ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง "การสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่" มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยและดำเนินงานวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ศึกษาทั้งทางภาคทฤษฎี หลักแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรม เพื่อนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดวิจัย รวมทั้งการสำรวจงานสถาปัตยกรรมในภาคต่าง ๆ และการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการเกี่ยวกับแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม ตลอดจนการศึกษาระดับความคิดเห็นของกลุ่มสถาปนิกทั่วไป และกลุ่มบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในเรื่องส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ ยังได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบูรณาการ และได้ทำการอภิปรายผลในบทที่ 4 ข้อ 4.6 พร้อมทั้ง ได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมของกรณีตัวอย่างอาคารต่าง ๆ ดังปรากฏในรายละเอียดในบทที่ 4 ข้อ 4.7 ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

บทสรุปเป็นการนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับสาระสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็น และเป้าหมายของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
2. ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้ผลการวิจัยในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่ ตามสาระในส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม
3. ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะโดดเด่นในส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม

5.1.1 ข้อสรุปเกี่ยวกับความสำคัญ ความจำเป็น และเป้าหมายของ ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์ สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

งานวิจัยนี้ได้มีการนำเสนอการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ โดยการนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมมาใช้ในการออกแบบ ซึ่งมีแนวคิดหลัก ๆ (key concepts) 2 ประการ ได้แก่ 1) ส่วนประกอบหลัก/พื้นฐาน (components / elements) และ 2) ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม (ornament / refinement) โดยแนวคิดหลัก ๆ จะมีสาระตามแนวความคิดต่าง ๆ (concepts) และรูปแบบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นไปในเรื่อง ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดวิจัย (research conceptual framework) และได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องโดยการศึกษาทางทฤษฎี แนวความคิดในการออกแบบ การสำรวจตัวอย่างงานออกแบบสถาปัตยกรรมภาคสนาม พร้อมทั้งจากการสัมภาษณ์สถาปนิกและนักวิชาการ ทั้งนี้พบว่า ความสำคัญ ความจำเป็น และเป้าหมายของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการ สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของการนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมมาใช้ในการออกแบบนั้น สถาปนิกและนักวิชาการที่สนใจในเรื่องการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ส่วนหนึ่งได้ริเริ่มให้ความสำคัญ โดยการคิดค้นหาวิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนางานออกแบบอย่างต่อเนื่อง อาทิ การนำความงามเชิงเรขาคณิตมาเป็นมาตรวัดความงามที่เป็นสากล โดยการนำลักษณะไทยที่เด่น ๆ มาใช้ในการออกแบบแทนการประดับประดาด้วยความอ่อนช้อยระยิบระยับเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การนำกลิ่นอายหรือบรรยากาศแบบไทย ๆ มาใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันก็เป็นแนวทางที่พบเห็นได้ทั่วไป เช่น การนำเส้นของเรือนไทยเดิมมาใช้ในการบวกรูปการออกแบบเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ การใช้วัสดุให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นเพื่อสร้างความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ สถาปนิกผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของวัสดุที่เหมาะสมกับปัจจุบันซึ่งมีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สามารถทำให้เกิดสภาวะอยู่สบาย

ตามแนวทางการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์¹ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือค่านิยมที่เปลี่ยนไปโดยอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแนวต่าง ๆ จากชาติตะวันตก ย่อมส่งผลต่อการให้ความสำคัญในเรื่องการการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมให้มีความเป็นไทยด้วยการนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมมาใช้ในการออกแบบ แนวทางการออกแบบโดยการสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในขั้นตอนการออกแบบเพื่อให้เกิดสัญลักษณ์ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ถึงสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ได้ และสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ การแสดงออกถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และการสืบสานทางวัฒนธรรม ผ่านการประยุกต์ครบวงจรอย่างครบถ้วนรอบด้าน โดยไม่ต้องให้ความสำคัญในเรื่องเอกลักษณ์ในตอนต้นมากนัก แต่ต้องศึกษาบริบทและมีความเข้าใจเป็นอย่างดีนั้นจะเป็นเครื่องมือที่ดีในการนำไปใช้ในการออกแบบและมีเอกลักษณ์ตามมาภายหลัง

¹อ่าน สุนทร บุญญาธิการ, สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2555

2. ความจำเป็นของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

สถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาตินั้น ๆ ย่อมแสดงออกถึงภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์ผลงานได้เป็นอย่างดี สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มิควมจำเป็นที่จะต้องแสดงออกถึงความมีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของงานแต่ละงาน ส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมจะเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้สถาปัตยกรรมนั้น ๆ มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ โดยสามารถใช้ส่วนประกอบหลัก/ส่วนประกอบพื้นฐาน ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรม สร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การสืบสาน การปรับเปลี่ยน และการคิดใหม่-ทำใหม่

3. เป้าหมายของส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมต่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่

สถาปัตยกรรมนั้นถือได้ว่าเป็นเรื่องสากลที่ทุกคนสัมผัสรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่สื่อออกมาได้ เช่น ความทันสมัย ความขรึมขลัง ความละเมียดละมัย ฯลฯ โดยเป้าหมายสำคัญของการใช้งานสถาปัตยกรรมนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเจ้าของอาคารเป็นสำคัญ การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่มีการนำส่วนประกอบและส่วนประณีตสถาปัตยกรรมไปใช้ในการออกแบบนั้น เป็นการกำหนดเป้าหมายที่เด่นชัด ทั้งนี้สถาปนิกผู้ออกแบบหรือเจ้าของอาคารย่อมมีความประสงค์ที่ต้องการทำให้อาคารมี

เอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่
ซึ่งจะแตกต่างจากสถาปัตยกรรมสากล

5.1.2 ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้ผลการวิจัยในมิติการสืบสาน การปรับเปลี่ยน และ
การคิดใหม่-ทำใหม่ ตามสาระในส่วนประกอบและส่วนประณีต
สถาปัตยกรรม

1. การสืบสาน

ภาพ 5-1

การสืบสาน

พระราชวังปากพนัง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถาปนิก: ภิญญ สุวรรณศิริ

ในมิติของการสืบสานนั้น สามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยด้วยการนำเทคนิค
การก่อสร้างแบบไทย องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุแบบไทย โดยสถาปนิกต้อง
ตั้งเป้าหมายในการสร้างสรรค์งานออกแบบให้มีเอกลักษณ์ (identity) รูปลักษณ์
(image) และสัญลักษณ์ (symbol)² โดยอาศัยปัจจัยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ ความโปร่งโล่ง
ความเบาลอย การใช้เสาลอย การใช้ทรงหลังคา การยกพื้น ลักษณะโอบล้อม (ซึ่งเป็น
ลักษณะที่สืบเนื่องจากสภาพภูมิอากาศของไทย) การวางผังแบบเรือนไทย การจัดสวน
แบบไทย การมีซุ้มประตู การทำหลังคาทรงหน้าจั่ว การทำหลังคาพะไล การทำชายคา
ยื่นยาว มีแผงกันแดด ระแนงกรองแสง ค้ำยัน ผนังสอป ระเบียงคด การประดับตกแต่ง
ด้วยงานทัศนศิลป์ เช่น ประติมากรรม ลายประจำยาม สีที่ตัดกันอย่างชัดเจน ความ
ระยิบระยับของสถาปัตยกรรมไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ยังสามารถนำมาใช้ในการ

² อ่าน พิรัช พัทธเศวต, สัมภาษณ์,
20 กันยายน 2555

ออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันได้ดี และสามารถสร้างให้คนทั่วไปเกิดความเข้าใจในเรื่องสถาปัตยกรรมไทยได้เป็นอย่างดี

ฐานานุกรม และฐานานุศักดิ์ หรือฐานานุลักษณะ เป็นเรื่องที่สถาปนิกจะต้องให้ความตระหนักให้มาก ส่วนการหยิบยืมประวัติศาสตร์มาใช้ในงานออกแบบนั้นสามารถทำได้ เช่น การสร้างบรรยากาศด้วยผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมหรือศิลปะสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สถาปนิกยังสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบสถาปัตยกรรมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้อาคารเกิดการรับรู้ถึงลักษณะไทย

2. การปรับเปลี่ยน

ภาพ 5-2

การปรับเปลี่ยน

ภูเลบีช รีสอร์ท แอนด์ สปา

(Phulay Bay A Ritz Carlton)

จังหวัดกระบี่

สถาปนิก: เมธา บุญนาค

การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่นั้นจะต้องมีความเรียบง่าย ประหยัด และตรงไปตรงมา ควรมีการออกแบบโดยการสอดแทรกสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเข้าไปในการออกแบบ ด้วยการนำภูมิปัญญาพื้นถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการกระบวนการออกแบบ โดยการอาศัยทักษะของช่างและความรู้ของสถาปนิกประกอบกัน อย่างไรก็ตาม อาจไม่จำเป็นต้องมีเอกลักษณ์ไทยในทุกอาคาร แต่สถาปนิกต้องทำความเข้าใจโดยการพิจารณาความคิดแบบตะวันตกเปรียบเทียบกับความคิดแบบตะวันออก ทั้งนี้ สถาปนิกต้องเข้าใจวัฒนธรรม โดยการทำงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การออกแบบในลำดับต่อไป สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ คนไทยมองหาความต่าง มากกว่าความเหมือน ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายในการออกแบบเป็นอย่างยิ่ง

สถาปัตยกรรมที่ดีที่สอดคล้องกับบริบทด้วยความเป็นเนื้อเดียวกับธรรมชาติ โดย

³ อ่าน ชีรพล นิยม, สัมภาษณ์,
24 ตุลาคม 2555

การอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เคารพธรรมชาติ³ ทั้งนี้ เนื่องจากบริบทโดยรอบเป็นเรื่องสำคัญกว่าสถาปัตยกรรม ดังนั้น การออกแบบที่ดีนั้นต้องเข้าใจธรรมชาติ ดังนั้น ความคิดที่สอดคล้องกับบริบท ณ ปัจจุบัน โดยเน้นการประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และแสดงออกมาทางกายภาพจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมากกว่า

ในแนวทางของการปรับเปลี่ยนสามารถแสดงออกถึงความเป็นไทยด้วยสิ่งต่าง ๆ เช่น รูปทรง สี ซึ่งไทยมีหลากหลายสี แต่มีการผสมผสานที่กลมกลืน ไม่ขัดตา เอกลักษณะ ประกอบอาคาร ความเชื่อ การยกได้สูง แสงที่เกิดในสถาปัตยกรรมไทย นอกจากนั้น ความเป็นไทยอาจพิจารณาในประเด็นอื่นๆ ได้อีก เช่น ทศนคติทางด้านความงาม การออกแบบความงามของความสงบ

การใช้ส่วนประดับ/ส่วนประณีตสถาปัตยกรรมในการออกแบบสถาปัตยกรรมก็เปรียบเสมือนเป็นการแต่งตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ หรือเรียกว่า “กาลเทศะสถาปัตยกรรม” ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่กำหนดให้อาคารนั้น ๆ มี “ฐานานุศักดิ์” และ “ฐานานุลักษณะ หรือ ฐานานุรูป” ที่แตกต่างกัน

3. การคิดใหม่-ทำใหม่

ภาพ 5-3

การคิดใหม่-ทำใหม่

คุ่มสี่ฐาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น

สถาปนิก:

อรรถ ชมาฤกษ์

เบญจวรรณ ทศนสิลพร

มงคล วงศ์กิติวิมล

ลิษา กองสาสนะ

การคิดใหม่-ทำใหม่นี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าใจอดีตซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก จะทำให้เกิดความเข้าใจว่าปัจจุบันควรระวังเรื่องอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม การใช้รูปลักษณะเป็นเพียงการใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น

อาคารสมัยใหม่ไม่จำเป็นต้องมีสัญลักษณ์ไทย แต่อาจสื่อด้วยสัญลักษณ์บางอย่างได้ และต้องดูความเป็นท้องถิ่นประกอบด้วย⁴

⁴ อ่าน ศรีศักร วัลลิโภดม, สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2555

การประยุกต์ครบวงจร โดยการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและรูปทรงของอาคารให้เหมาะสมสอดคล้องกับธรรมชาติในวิถีของตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีของตะวันตกที่มุ่งเน้นวิถีอาชนะธรรมชาติแต่อย่างเดียว สถาปนิกควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุและการตรวจสอบที่ชัดเจน งานออกแบบควรมีกระบวนการ R&D (research and development) โดยควรมีการสำรวจ วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบแล้วจึงนำไปออกแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยโดยจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ อาทิ สภาพที่อยู่สบาย สภาพแสงสว่างที่เหมาะสม ระบบเสียง ระบบสื่อสาร ฯลฯ โดยที่การศึกษาทางสถาปัตยกรรมควรเป็นการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (scientific research)

ความเป็นไทยสามารถสร้างได้ด้วยแรงบันดาลใจ ซึ่งสถาปนิกควรมีแนวทางของตนเอง ดังนั้น การออกแบบโดยใช้ความรู้สึก จิตวิญญาณ หรือ วัสดุที่ทำให้เป็นไทยได้ เช่น การออกแบบให้มีระบบสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบได้เป็นอย่างดี ผลงานการออกแบบที่แสดงออกด้วยสัญลักษณ์จะทำให้เกิดความเข้าใจงานสถาปัตยกรรมได้ง่ายขึ้น

5.1.3 ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะโดดเด่นในส่วนประกอบและส่วนประณีต

สถาปัตยกรรม

1. **รูปลักษณ์ไทย** การใช้รูปลักษณ์ไทยต่าง ๆ ได้แก่ หลังคาทรงหน้าจั่ว หลังคาซ้อนชั้น เสาลอย ใต้ถุนสูง ค้ำยัน ประตูหน้าต่างและช่องเจาะทรงสูงตามตั้ง เป็นแนวทางพื้นฐานที่สถาปนิกนำมาสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทย นับว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความโดดเด่นมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ไทย ได้แก่ เสาลอย ใต้ถุนสูง หลังคาพะไล หลังคากันสาด ชายคายื่นยาว ค้ำยัน หลังคาทรงจั่วหรือซ้อนชั้น หน้าจั่วสูงเพื่อการระบายอากาศ ชุ่มทางเข้าแบบวิหาร โดยกลุ่มคนทั่วไปได้ให้ความสำคัญกับส่วนนี้ อาจเนื่องจากความต่อเนื่องของรากฐานประเพณีในส่วนจิตวิญญาณของความเป็นไทยโดยรวมที่เกิดจากวัฒนธรรมฝังลึก ซึ่งจัดเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาไทยทางด้านสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด

2. **ส่วนประดับตกแต่ง** สถาปนิกเน้นการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยด้วยการใช้ส่วนประดับตกแต่ง ได้แก่ ลวดลายหรือศิลปกรรม ชุ่มประตู เพื่อบ่งชี้หรือประดับให้เห็นถึงความสำคัญของบริเวณต่าง ๆ โดยอาจใช้รูปแบบชุ่ม

ทางเข้าลักษณะแบบวิหารในการประดับตกแต่งอาคาร จัดเป็นแนวทางพื้นฐานที่มีความสำคัญรองลงมา ซึ่งจัดเป็นปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทย ในขณะที่กลุ่มคนทั่วไปสามารถรับรู้ได้ดี อาทิ การประดับอาคารด้วยลวดลายหรือศิลปกรรม การเน้นทางเข้าด้วยซุ้มประตู หรือแม้แต่การทำหลังคาซ้อนชั้น ซึ่งอาจจัดเป็นการประดับตกแต่งหลังคาอย่างหนึ่ง

3. ความนุ่มนวลอ่อนช้อย สถาปนิกมีความชัดเจนในเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องทำให้อาคารมีความนุ่มนวลอ่อนช้อย โดยการประดับอาคารด้วยยอดแหลม การออกแบบให้มีฐานอาคาร การย่อมุมหรือการเพิ่มมุมของส่วนต่าง ๆ รวมทั้ง การประดับตกแต่งด้วยงานศิลปกรรมแบบไทยเดิม อาทิ โคมไฟ จิตรกรรม ปฏิมากรม เป็นต้น ในขณะที่องค์ประกอบที่กลุ่มคนทั่วไปสามารถรับรู้ถึงความนุ่มนวลอ่อนช้อยที่แสดงออกในงานออกแบบสถาปัตยกรรม อาทิ การประดับประดาอาคารด้วยศิลปกรรมแบบไทยเดิม เช่น โคมไฟ ฝ้าเพดาน จิตรกรรม ประติมากรรม การออกแบบอาคารให้มีฐาน การประดับอาคารด้วยยอดแหลม หรือการทำทรงหลังคาจั่ว หลังคาซ้อนชั้น ให้เกิดความนุ่มนวลอ่อนช้อยแก่อาคารได้เป็นอย่างดี

4. ความนิ่งสงบ ความนิ่งสงบที่แสดงออกมาในงานออกแบบสถาปัตยกรรมนั้น สถาปนิกสามารถรับรู้ได้จากความเป็นระเบียบ เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สมถะ เช่น ชานบ้าน หรือลานภายในอาคารที่มีการใช้สอยตรงไปตรงมาไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังสามารถแสดงออกได้ด้วยลักษณะของโครงสร้างอาคารแบบลึบสบเข้าหากันที่ทำให้เกิดความสมดุล

5. คุ่มแดดคุ่มฝน สถาปัตยกรรมไทยเป็นสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นที่มีระยางยื่นของอาคาร ได้แก่ ชายคาที่ยื่นยาว หลังคาพะไล หลังคากันสาด เพื่อป้องกันแดดและละอองฝน นอกจากนี้ ยังมีการใช้ระแนงกรองแสงในงานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยใหม่กันอย่างแพร่หลาย

6. บรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย คนทั่วไปยังรับรู้เกี่ยวกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมแบบไทย โดยแสดงออกในงานสถาปัตยกรรม ได้แก่ ระแนงกรองแสง การเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ ด้วยชานบ้าน หรือลานภายในอาคาร การย่อมุมหรือการเพิ่มมุม รูปแบบประตูหน้าต่างทรงสูงตามตั่ง ตลอดจนความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อไปนี้จะมุ่งให้มีการพัฒนาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ โดยรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยนี้ และการศึกษาวิจัยต่อไป ได้แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1. เรื่องเดิมที่ต้องค้นหา และ 2. เรื่องใหม่เพื่อการพัฒนา

5.2.1 เรื่องเดิมที่ต้องค้นหา

จากการวิจัยนี้ทำให้ทราบว่าแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ น่าจะต้องอาศัยมิติของการสืบสานและมิติการการปรับเปลี่ยนไปใช้เป็นแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ในขณะที่มิติของการคิดใหม่-ทำใหม่นั้นยังเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นในประเด็นการปรับเปลี่ยนที่เด่นชัดที่สุด และประเด็นการการสืบสานรองลงมา ดังนั้น เพื่อให้สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่มีการพัฒนากันอย่างต่อเนื่องจึงขอเสนอให้มีการค้นหาแนวทางที่อาจจะมีหลายทางออกสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ไทยที่เด่นชัดมากขึ้น ดังนี้

1) ประเด็นการปรับเปลี่ยน ได้แก่

(1) ภาพรวม: รูปลักษณะ ส่วนประกอบ การจัดวาง การเลือกวัสดุ

การแสดงออกด้วยความงามในงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ โดยการจัดองค์ประกอบสถาปัตยกรรมแบบสากล เน้นรูปทรงเรขาคณิตเรียบง่าย⁵ มีการนำลักษณะไทยที่เด่น ๆ มาใช้ในการออกแบบ เช่น การลดหลั่น การซ้อนชั้นหลังคา การย่อมุมอาคาร การปลูกสร้างจากวัสดุธรรมชาติ เป็นการเพิ่มความขรุขระให้แก่อาคาร⁶ ทำให้อาคารมีเอกลักษณ์ที่ดูทรงคุณค่าและมีเสน่ห์ นอกจากนี้ สามารถนำลักษณะเรือนอยู่บนเสา หน้าจั่วสูง ชายคายาว ฝาผนังและโครงสร้างเอนเข้าหากัน ชานบ้าน การวางผังบ้าน มาใช้ในการออกแบบได้อีกด้วย

(2) โครงสร้าง

การนำลักษณะต่าง ๆ ของระบบโครงสร้างและระบบการก่อสร้างของสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในการออกแบบ ได้แก่ การมีใต้ถุนเรือน การยกพื้นสูง การทำพื้นต่างระดับแบบนอกชานกับพื้นเรือนที่มีช่องว่างทำให้ลมพัดผ่านได้ การใช้โครงสร้างไหวตัวได้ (dynamic) การใช้วิธีก่อสร้างด้วยวิธีประกอบชิ้นส่วนสำเร็จรูปโดยศึกษาระบบได้จากเรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับ ซึ่งมีมีโครงสร้างอย่างง่าย ๆ และเปิดเผยและสามารถมองเห็นส่วนประกอบอย่างเด่นชัด

⁵ เชษฐา พลายชุม และอภิรักษ์ พงศ์เมธากุล (2546: 18)

⁶ ม.ล. ปิยลดา เทวกุล ทวีปรังสี-พร (2546: 48)

(3) ลาน/ระเบียง/ชาน นอกชาน

ลาน ระเบียง ชาน นอกชาน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบสถาปัตยกรรม โดยจะเป็นส่วนเชื่อมอาคารอย่างน้อย 2 หลัง เพื่อใช้เป็นส่วนขยายต่อเติมอาคารไปได้เรื่อย ๆ และอาจมีการจัดสวนประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม งานออกแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบันยังพบเห็นการนำลาน ระเบียง ชาน นอกชาน มาใช้เป็นองค์ประกอบอาคาร โดยอาจจะมีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างไปจากอดีต เช่น เป็นสระน้ำ หรือเป็นลานกิจกรรม เป็นต้น

(4) การยกพื้น ฐานอาคาร บั้วฐานอาคาร

การยกพื้น ฐานอาคาร บั้วฐานอาคาร ในการออกแบบสถาปัตยกรรมโดยส่วนใหญ่มักพบว่า มีได้ถูกสูงโดยการยกพื้นสูง การยกพื้นสูงทำให้ตัวเรือนถูกห่อด้วยอากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เรือนไทยเย็นสบาย และมีการทำบั้วฐานอาคารเพิ่มเติมเพื่อประดับตกแต่งให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

(5) พะไลและแผงกันแดด

งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยมักพบว่าการสร้างร่มเงาให้แก่อาคารสามารถอาศัยพะไลหรือแผงกันแดด ทั้งนี้ อาจมีรูปลักษณะที่แตกต่างไปจากอดีต

(6) ค้ำยัน

งานออกแบบให้มีลักษณะไทยนั้นมักมีการนำค้ำยันมาใช้เป็นองค์ประกอบอาคาร ทั้งที่เป็นส่วนรับน้ำหนัก หรืออาจเป็นเพียงส่วนประดับตกแต่งเท่านั้น ค้ำยันอาจมีหลากหลายรูปแบบและมีขนาดที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของสถาปนิกผู้ออกแบบเป็นสำคัญ

(7) การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ

การประดับ การจัดวาง การเลือกใช้วัสดุ ถึงแม้ว่ามีส่วนสำคัญของอาคารบางประเภท โดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้ส่วนประดับสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย โดยการลดทอนรายละเอียด และไม่เน้นงานฝีมือเชิงศิลปะมากนัก

2) ประเด็นการสืบสาน ได้แก่

(1) ชุมทางเข้า

ชุมทางเข้าหรือชุมประตูทางเข้า (gateway) เป็นสิ่งที่เน้นความสำคัญหรือเป็นสัญลักษณ์ในการเข้าถึงอาคาร ซึ่งสามารถนำลักษณะเด่นชุดนี้ไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมได้เป็นอย่างดี

(2) ช่องแสง ประตู หน้าต่าง

ช่องแสง ประตู หน้าต่าง มีลักษณะเฉพาะ (style) ของการเจาะช่องที่มีรูปลักษณะทรงสูงตามตั้ง และมีจำนวนน้อย การทำช่องเจาะในลักษณะนี้ทำให้ภายในอาคารเย็นสบายและเงียบ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมไทย

(3) เสา/บัวหัวเสา

เรือนเสาสูงเป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมของไทยอย่างหนึ่ง ซึ่งสังเกตได้จากเรือนไทยภาคกลางซึ่งมีเสาสูงปานกลาง และเรือนไทยภาคเหนือซึ่งมีเสาเรือนค่อนข้างสั้นแต่ก็ถือว่าเป็นเรือนตั้งบนเสาสูงเช่นกัน เป็นต้น นอกจากนี้ การลัดเสายังเป็นลักษณะร่วมอีกอย่างหนึ่งเป็นการตั้งเสาเป็นทรงลัดเข้าหาแกนกลางนั้นเป็นการถ่วงน้ำหนักอาคารไปยังเสาเรือนในลักษณะเชิงยัน ซึ่งทำให้มีความแข็งแรงมาก

(4) การสร้างสรรค์งานศิลปะ: จิตรกรรม ประติมากรรม

การสร้างบรรยากาศด้วยผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมหรือศิลปะสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่สถาปนิกยังสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบสถาปัตยกรรมกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้อาคารเกิดการรับรู้ถึงลักษณะไทย

5.2.2 เรื่องใหม่เพื่อการพัฒนา

จากการวิจัยนี้พบว่า ประเด็นท้าทายของการวิจัยต่อไปนั้น คงจะต้องทำการค้นหาปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้ลักษณะไทยสมัยใหม่เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการของสถาปนิกผู้ออกแบบงานสถาปัตยกรรมสำคัญต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นมาในอนาคต ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาทางด้านเอกลักษณ์ ทั้งที่ตั้งใจทำและไม่ตั้งใจทำ จนอาจกลายเป็นภาวะจำยอมและยอมจำนนต่อปัญหาไปในที่สุด

งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ณ ห้วงเวลานี้ และผลของการวิจัยได้ช่วยชี้ชัดไปในแนวทางของมิติของการปรับเปลี่ยนและมิติการสืบสานเป็นประเด็นหลัก ส่วนมิติการคิดใหม่-ทำใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่คาดหวังของนักวิชาการ สถาปนิก หรือแม้กระทั่งบุคคลทั่วไป ก็อาจจะยังต้องอาศัยช่วงเวลาและโอกาสในการพัฒนาแนวทางการออกแบบจนเป็นที่ยอมรับ และเปลี่ยนเป็นความคุ้นเคยในรูปลักษณ์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ ของความเป็นไทยสมัยใหม่ ที่ยังคงบรรยากาศของการสืบสานทางวัฒนธรรม โดยการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน จนเป็นผลผลิตของการคิดใหม่-ทำใหม่ ที่เหมาะสมต่อผู้ใช้งานอาคารตามเจตจำนงค์ที่แตกต่างกัน

การพัฒนางานวิจัยในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีมุมมอง

เฉพาะเจาะจงไปในประเด็นการยอมรับในสิ่งที่เรามี โดยไม่ปฏิเสธสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา งานวิจัยที่ควรจะศึกษาต่อไปนั้นก็ควรหาความสมดุลของบูรณาการที่ทำให้งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เป็นเนื้อเดียวกันให้ได้ ทั้งนี้ ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ต่อไปในอนาคตนั้น ก็คงจะหนีไม่พ้นการต่อสู้ทางด้านรูปลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ที่นับวันก็จะมีรูปแบบที่หลากหลาย จนทำให้สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เป็นเพียงแต่ชื่อของสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งเท่านั้น และถ้าหากประเทศไทยยังไม่มี ความแข็งแกร่งทางด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม เราก็อาจจะเป็นสถานที่สำหรับการลงจอดของสถาปัตยกรรมต่างชาติเพิ่มขึ้นจากเดิม และอาจจะทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ไทยทางด้านสถาปัตยกรรมไปในไม่ช้า

ประเด็นท้าทายในการทำวิจัยต่อจากเรื่องนี้ก็คือ การสร้างคุณค่าแท้ของสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานอาคารที่หันต่อสมัยนิยมหรือรสนิยมของผู้ใช้งานอาคาร ไม่เพียงแต่เป็นสถาปัตยกรรมของการหารจาลึกเท่านั้น

ภาพ 5-4

Thai Pavilion at Biennale di Venezia 2014

ศาลาไทยในงานมหกรรมสถาปัตยกรรมร่วมสมัยนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล ครั้งที่ 14

"Spirituality-Freedom and Creativity, a Fundamental in Thai Architecture" ที่เมืองเวนิส สถาปนิก: เมธา บุญนา

(ที่มา: เว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโรม)

http://www.osservatorioemetodiiperlasalute.it/thaiem/index.php?option=com_content&view=article&id=595%3Athai-pavilion-at-biennale-di-venezia-2014&catid=46%3Aembassy-activities&Itemid=278&lang=en

